

DE PLATE
(!)(!)(!)(!)(!)(!)(!)

Tijdschrift van de Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE", v.z.w.

Hoofdredacteur : O. VILAIN
Rogierlaan 38, bus 11
8400 OOSTENDE

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen ondertekende bijdragen.

10e jaargang, nr. 3 - maart 1981

IN DIT NUMMER :

- blz. 3 : G. BILLIET : Uit de bibliografie van Oostende (5) Antony Valabrègue (vervolg 1) ;
blz. 8 : H. EVERAERT : Historiek van een vaandel ;
blz. 9 : N. HOSTYN : Bij een vaandel ;
blz. 10 : N. HOSTYN : Vergeten Oostendse schilders. XIV. Een dozijn amateurschilders op een rijtje ;
blz. 12 : E. SMISSAERT : Notitie over Frans Van den Weghe ; P.G. Buckinx 75 ;
blz. 13 : N. HOSTYN : Oostendse muziekgeschiedenis. XIV. Charles Gounod te Oostende anno 1880 ;
blz. 14 : Y. VAN HYFTE : Lezersbrief ;
blz. 15 : O. VILAIN : Oud Mariakerke (fotoblz.) ;
blz. 16 : Y. VAN HYFTE : Notariële aankondigingen rond de eeuwwisseling ;
blz. 18 : J.B. DREESEN : Oostendse sprokkelingen IV ;
blz. 19 : R. VERBANCK : Thomas Platter d.j. op doortocht in Oostende ... in 1599 ;
blz. 20 : J.B. DREESEN : Oostende in de Franse tijd.

MAARTACTIVITEIT

De Oostendse Heemkundige kring DE PLATE heeft de eer en het genoegen u uit te nodigen op de voordracht die doorgaat op

donderdag 26 maart 1981 om 20u30

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende. Dr. Colensstraat 6, 8400 Oostende.

Het onderwerp : ZEISPREUKEN VAN DE VLAAMSE VOLKSHUMOR

De spreker : de heer André FRANCHOO

Bij tal van mensen leeft een spreekwoordenschat, wellicht onbewust, waarbij schertsend waarheden gekoppeld werden aan tegenstellingen. 'Ik Hore het wel' zei dove Seppen en er liep een luis over zolder. Deze spreuken worden in andermans mond gelegd en dan ook in die zin benaamd als andermansspreuken of zeispreuken.

Ieder sterveling draagt in zijn diepste wezen een stukje humor en die komt dan zo vaak tot uiting in deze typische volksuitdrukkingen. Bij de benaming van de zeispreker hield men hoegenaamd geen rekening met de maatschappelijke standen. Eenieder kwam er aan de beurt, ook de geestelijkheid. 'Gemak voor d'ere' zei de pastoor en hij sliep bij zijn meid.

Alwie daarvan houdt krijgt de kans deze populaire avond bij te wonen. Een rijke verscheidenheid aan zeispreuken zal eenieder weten te boeien. 'Je moet het leven langs de goeie kant opnemen' zei lepe Pier en hij likte de boter van zijn brood.

De heer André FRANCHOO, Voorzitter van onze zusterveening de Heemkundige Kring Maurits van Coppenenolle te Brugge, is een gekend Heemkundige die reeds verschillende werkes over Varsenaere op zijn actief heeft. Als man van de streek heeft hij steeds een open oor en oog gehad voor het typische in de Westvlaamse volksaard, daarbij weet hij zijn waar uitstekend aan de man te brengen. Kortom een avond die u niet moogt missen. Zoals altijd is de toegang vrij en kosteloos en zijn ook niet-leden van harte welkom.

J.B. DREESEN

OUDE NUMMERS "DE PLATE"

Zij die wens hun verzameling van het tijdschrift "De Plate" te vervolledigen kunnen zich in het Heemkundig Museum nog volgende nummers aanschaffen :

- jaargang 1 : nr. 6 :
- 2 : nr. 6 ;
- 3 : nrs. 1, 6 en 6 bis ;
- 4 : nrs. 1, 2, 4, 5, 6 en 7 ;
- 5 : nrs. 2 tot en met 12 ;
- 6 : volledig (nrs. 1 - 12) ;
- 7 : nrs. 1, 2, 3, 4/8, 11 en 12 ;
- 8 : nrs. 9, 10, 11 en 12 ;
- 9 : nrs. 1, 2, 3, 4, 5/8, 10, 11 en 12.

De prijs bedraagt 25 per nummer. Verzending per post 30 Fr. per nummer.

G. VERMEERSCH

DE FERRARISKAART

De Map "Oostende" van de Ferrariskaart, uitgegeven door het Gemeentekrediet is sedert de publikatie in 1965 reeds zeer verspreid onder de belangstellenden.

Ten gevolge van de bijdrage van E. Smissaert in de laatste "Plate" merk ik dat een nieuwe generatie klaar staat om zich deze kaart aan te schaffen. Dit is een "must" voor iedere heemkundige. Ik wil er echter de aandacht op vestigen dat men ook foto's kan krijgen van de originele, handgetekende kaart. Dit zijn vergrotingen op formaat 50 x 60 cm. Deze zijn te bestellen bij de Koninklijke Bibliotheek Albert I - Dienst Reprografie - Keizerslaan 4 - 1000 Brussel. Deze foto's zijn veel duidelijker, zeer scherp, maar niet in kleur. Wie het gedeelte "Oostende" wil bezitten moet twee delen bestellen : kant Bredene en kant Mariakerke. Samen kosten beide vergrotingen 370 fr. alle kosten inbegrepen.

Bij volledige Ferraris-uitgave van het Gemeentekrediet is ook een in het Frans gestelde uitleg van iedere kaart, en dit in facsimile naar het oorspronkelijk handschrift.

In het Jaarboek 1971 van Ter Cuere heb ik een gedeeltelijke vertaling gepubliceerd over de streek van Bredene.

De map bestelle men voor de kleurschoonheid, de foto's voor de duidelijkheid.

R. VERBANCK

SINTE MAARTEN (Tijdschrift DE PLATE, 8ste jaargang, nr. 11 november 1979. Oostendse liedjes. Blz. 79/213 artikel van Jef Klausling)

In aanvulling op de tekst van het Sint-Maartenliedjes in genoemd artikel, geef ik bijgaande de tekst van dit liedje zoals het in m'n jeugd jaren gezongen werd in Zandvoorde, Koekelare en Ieper.

Sinte Maartenavond, de torre gaat mee naar Gent
en als me moeder koeken bakt, 'k zit zo geerne omtrent.
'k zit al onder de tafel, 'k krijg een stukje wafel
'k zit al onder de trap, 'k krijg een grote schop
in m'n g...

A. DEVREESE

ANTONY VALABREGUE, AU PAYS FLAMAND (VERVOLG 1)

Kassel

Op de Kasselberg wijst een kleine piramide de plaats aan waar de vernielde Sint-Pieterskerk gestaan heeft, gebouwd door Robrecht de Fries wiens grafsteen er ook lag. Pittoresk is de O.L.V.-kerk, de enige van Kassel. Het oud stadhuis, nu gerechtshof, bevat een klein museum. L'hôtel de la Noble Cour, nu voor de ene helft stadhuis en voor de andere herberg, was vroeger de zetel van de kasselrij Kassel, opgericht door Joanna van Constantinopel.

Naar de Recollettenberg met zijn geweldige houten windmolens, is een mooie wandeling.

Hazebroek

Een landelijk centrum ontstaan in een drassige vlakte waardoor een kanaal werd gegraven. Op een groot marktplein het stadhuis waarin het gerechtshof met arcades. Verder de Sint-Niklaaskerk in rode baksteen met bevallige blanke torenspits. Daarbinnen oude Vlaamse grafzerken. Vroeger bezat de stad textielnijverheid met 'n "lynwaet halle". Ze werd ook herhaaldelijk getroffen door oorlogsellende.

Wandeling naar Morbecque (Moerbeke) (4 km. zuidwaarts). Overal wevers aan hun getouw. Denys de Morbecque streed te Poitiers aan de zijde van de Engelsen (1356) en nam er de Franse koning Jan II gevangen.

Verderop ligt Steenbecque (Steenbeke) en "la forêt de Nieppe" (het Nieppebos), "la forêt la plus voisine du territoire flamand ... sous les ormeaux de la forêt de Nieppe, on n'entend plus guère retentir l'ancien idiome ... les bûcherons, cantonniers, forestiers se sont francisés ... A Steenbecque ... le français a pris aussi l'avantage.". In dat woud stond het kasteel van La Motte-au-Bois (nl. op het gehucht De Walle waar Robrecht de Fries in 1065 een burcht bouwde, tijdens de 14e en de 15e eeuw de voornaamste verblijfplaats der graven van Vlaanderen. Cf. Winkl. Prins Encycl. van Vlaand. dl 4, p. 333 - meer details over de bewoners van het kasteel in Sanderus, Verheerlijkt Vlaandre, 2e deel, p. 170 met een plan van het Castellum ter Walle). Dat kasteel werd bezongen door de Franse dichter Eustache Deschamps (14e eeuw) die in dienst van koning Karel VI deelnam aan de Slag bij Westrozebeke (1382) en die Vlaanderen en de Vlamingen niet in het hart droeg.

Van uit Hazebroek bezoekt A.V., zoals zovele anderen, het klooster van Godevaardersvelde op de Katsberg. Moeilijke naam. "... la commune de France qui semble la moins française quand on la cite". De trappisten werken en zwijgen. Rond het dorp bloeit de hoppe.

Belle

"Bailleul s'élève à la limite même de la Flandre flamingante ...". Naïef onwetend merkt A.V. op : "Le nom de la ville paraît bien français". In een noot : "en flamand Belle". In werkelijkheid zijn het Franse Bailleul en het Nederlandse Belle afgeleid van balliolum dat palissade betekent "... le peuple y parle la même langue qu'à Bergues et à Cassel ... Une ville toute flamande ...".

Vriendelijk stadje. Groot marktplein met stadhuis en zwaar belfort. Daarachter de vismarkt, "le Minck pour employer le mot flamand". De Sint-Vaastkerk in composiete, de Sint-Amanskerk in jezuïetenstijl.

Voorzichtig critiqueert A.V. - het pleit voor hem - de Franse nivelleringspolitiek hier gevoerd sinds Lodewijk XIV. Hij vraagt zich af : "... si la préoccupation

de l'unité française n'a pas vraiment trop enlevé de leur caractère aux villes de notre Flandre. Sous Louis XIV ... on chercha à régulariser tout ce qui pouvait présenter une idée particulariste. Des monuments, des parties d'édifices furent détruits ; on jeta bas des perrons d'hôtels de ville, des balcons, des pans de mur imagés et blasonnés, des tourelles où revivait le souvenir des libertés communales. La Flandre du moyen âge, des ducs de Bourgogne et des rois d'Espagne prit une allure française et classique. C'était une loi : les habitants des villes flamandes devaient consentir à certains sacrifices pour entrer dans notre grande famille nationale". (Dat "certains sacrifices" is goed : je eigen taal opgeven met alles wat daarmee samenhangt ! Louter voordelen dus !).

Weer weefgetouwen en ook kankussens. Vooral op de mooie weg naar Meteren. Onder het spellewerken wordt een Vlaams liedje gezongen. Voor één meter kant, de arbeid van een volle week, krijgen ze 5 fr. De koper betaalt 5 of 6 keer die prijs. Maar dat slopend bedrijf zal eensdaags verdwijnen. Het Depuydt-museum in Belle bezit een interessante collectie huisraad.

A.V. wil nog plaatsen vinden met gemagd taalgebruik ... "où le français commence à apparaître, comme la langue courante des villageois ... Je me suis mis à aimer de tout coeur l'honnête et vaillante population flamande, et pourtant je me disposais, avec une sorte de satisfaction et même avec une émotion qui me paraissait légitime à retrouver devant moi des paysans habitués à se servir couramment de notre langue". (A.V. houdt dus van de Vlamingen, als ze maar verfranst zijn. Een liefde met een dodelijke omarming !).

Hij vindt inderdaad een herberg waar de jonge bazin hem moeilijk verstaat maar waar de baas "parlait bel et bien français ... il avait trois enfants qui parlaient flamand comme leur mère". Daar is hij ook getuige van een vrijage op de binnenplaats. Hij spreekt Frans en zij verstaat hem met moeite ; zij spreekt Vlaams en hij verstaat haar maar half. "Ils s'entendent parfaitement", zegt de baas, "elle fera une bonne bazinne". Zulke dingen gebeuren "dans une région habitée par deux populations et deux races différentes". (Die vorm van tweetaligheid bij vrijage wordt bevestigd door Prof. W. Péa - cf. infra o.c. pp. 55 en 59).

Hondschote

Met de "malle-poste" reist A.V. van Sint-Winoksbergen langs het Colmekanaal naar Hondschote. Geen verschil, constateert hij, tussen de Vlamingen hier en die van het Belgische Houtem. Verheugd bekijkt hij het gedenkteken dat aan de overwinning van 1793 herinnert. "Cette glorieuse journée ... sauva la France" (Patriottisch schromelijk overdreven).

Ruime gothische kerk met hoge torenspits : "de Witte Torre". In het stadhuis, met Vlaams karakter, 9 doeken afkomstig van de familie Coppens waarvan een lid getrouwd was met de zuster van Lamartine. (tot député verkozen in Sint-Winoksbergen 1833). De doeken stellen heldinnen voor uit alle landen en alle tijden : Debora, Judith, Jocaste, Lucretia, Jeanne d'Arc ...

Op een historisch paneel vier Vlaamse verzen. Sinds de 13e eeuw ontwikkelde zich de lakenindustrie in deze streek, tot Houtem, Leisele, Killem. Hondschote voerde sajet uit o.a. naar het Oosten en telde in zijn bloeitijd 20.000 inwoners. Het verval tijdens de roerige 17e eeuw dreef verscheidene fabrikanten naar Brugge. Nu lijkt het een ingeslapen stadje.

Automne en Flandre. De Dunkerque à Saint-Omer.

A.V. is weer in Duinkerke geweest, eind september, om de teruggekeerde IJslandvaarders te zien feestvieren. Een lid van het Comité flamand licht hem in over de taalstoestanden. (Wat nu volgt klinkt als een triomfantelijke conclusie verzacht door een nutteloos gebaar van barmhartigheid).

Het onderwijs is uitsluitend Frans .. "C'est le glas du flamand qui sonne". In afgelegen dorpen rond Steenvoorde of Wormhout wordt nog in het Vlaams gepreekt. Tussen Kassel en Hazebroek oefent de geestelijkheid nog invloed uit .. "mais à la longue il (le clergé) devra sentir que la force lui manque et ce sera fini de l'ancien dialecte ...

"Aucune enquête n'a été aussi pacifique, aussi stable, que celle de la France. Dès le début elle fut menée habilement. Les habitants du pays retrouvèrent, sans secousse et sans regret, leur place au foyer français une nouvelle personnalité s'est développée en eux". ("Sans secousse...". Tragische ironie ! Had A.V. b.v. nooit gehoord van de taaldwang in de scholen, met het hatelijk signum ?).

"La population flamingante, encore si compacte en Belgique"(koesterde A.V. de hoop dat die hier ook zou verdwijnen ?) is in twee ongelijke delen gesplitst en aan de grens door een diepe kloof gescheiden "... Les Flamands du département du Nord n'ont plus rien de leurs turbulents ancêtres du moyen âge". Hun opsorping werd bevorderd door de invloed van de vooraanstaande families en door de politiek van de Franse koningen, de hertogen van Bourgondië en de koningen van Spanje. In de stedelijke archieven steken vele Franse teksten, al sinds de 14e en de 15e eeuw. Het openbaar onderwijs breidt zich uit. Alle kinderen zijn tweetalig. Rijsel speelt een belangrijk rol. "Lille, essentiellement française par le langage comme par les moeurs, française bien vite ceux qu'elle attire".

"Cette situation actuelle peut nous engager à laisser généreusement subsister les traditions et les usages d'autrefois. Pour la Flandre comme pour d'autres provinces, il faut mettre en vue, ... sans crainte étroite et mal fondée, ce qui a fait le charme, l'éclat, la gloire des anciennes générations".

"Aujourd'hui, laissons venir à nous les Flamingants. Que la France, comme une mère bienveillante, les accueille, en leur enseignant les progrès, le sens de la vie moderne, nos idées courantes, nos sciences et nos arts". (Mooi en goedkoop pleidooi om te redden wat in doodstrijd lag. Het kwaad was gebeurd. Onvermijdelijk trouwens bij de verpletterende politieke, culturele, sociale overmacht van het Frans. Op "pacifieke" wijze werd het Vlaams, vooral na 1793, volgens de slogan "une république, une langue", doodgedrukt. Zoals het Bretoens en het Baskisch).

Saint-Omer (Sint-Omaars)

Welvarende garnizoensstad ... "n'est point une cité flamingante ..." (V.A. zegt niet dat het dat toch ook geweest is, want het lag in Vlaams Artesië. Tot in de 18e eeuw werd er nog Vlaams gesproken. Overigens bekend hij zelf, en terecht, op p. 38, "l'usage du dialecte flamand s'étendait autrefois jusqu'à Boulogne").

Sta me hier een kleine taal-historische uitweiding toe. Heel het noordwestelijk gebied (nu in Pas-de-Calais) tot aan de Canche was in de Merovingische tijd Germaans, o.m. door 'n belangrijke Saksische inwijking uit Engeland (7e-8e eeuw). In de 8e eeuw liep de taalgrens van Etaples en Montreuil tot aan de Créquoise (ca. 10 km ten oosten van Montreuil) en kronkelde dan noord-oostwaarts over Fruges, Bèthune en Rijsel naar Moeskroen, Ath, enz.

De romanisatie ten westen van de Aa, begonnen in de 9e eeuw, ontwikkelde zich vooral in de 11e en 12e eeuw, eerst bij de hogere standen, en werd bevorderd door het feit dat het Frans als officiële schrijftaal het Latijn verving. Bij de volksmassa hield het Vlaams nog eeuwen stand.

Onze Godelieve van Gistel, ca. 1045 geboren in het Graafschap Boulogne - vermoedelijk in Wierre-Effroy, op ca. 10 km noordoostelijk van Boulogne - was een Vlaamse jonkvrouw. (cf. M. English, Godelieve van Gistel, De Kinkhoren, Brugge, 1944 - Raoul de Puydt, 900 jaar Godelieve in Frans-Vlaanderen, Ons Erfdeel, 14 jg., 1971, nr. 3, p. 175-178). Calais was op het einde van de 13e eeuw nog zo goed als eentalig Vlaams (cf. infra M. Gysseling-P. Bougard, L'onomastique calaisienne ... p. 81, noot 1).

Oostelijk van de Aa - in het huidige Frans-Vlaanderen - werd in de 13e-14e eeuw "het Latijn als officiële schrijftaal door het Nederlands afgelost". Dat gebied bleef dus Nederlands. De verfransing, begonnen na de aanhechting in 1658, vrat eerst de

steden aan : Duinkerke, Grevelingen, Broekburg. Pas onder het republikeins bewind begon tegenover het Nederlands een meedogenloze uitroeiingspolitiek. Over de funeste gevolgen daarvan, cf. het besluit achteraan met 'n summiere bibliografie.

Terug nu naar Sint-Omaars. Majestueuze toren van de Sint-Bertinusabdij, die in puinen ligt. Vergane glorie. De stad ligt aan de Aa, in een moerassig gebied, doorsneden door talrijke waterlopen, en geschikt voor groenteteelt waarvan de produkten op schuiten vervoerd worden.

"La langue flamands a disparu" in die streek. In de wijk Schoubrouck (Schouwbroek), aan de oostelijke rand van het woud van Clairmarais (Klommeres), treft A.V. nog een boerenechtpaar dat Vlaams spreekt. Maar de oudste zoon die in de stad werkt "ne se sert plus que du français". De oude man weet dat de jonge mensen het oude dialect stilaan opgeven en dat de boeren, zijn bureu, dat eensdaags ook zullen doen.

Watten (Waten)

Aan weerszijden van de gekanaliseerde Aa. Vóór de Vlaamse huizen poetsten de vrouwen hun deuren, vensters en koperen pannen. "Le flamand a aussi disparu". Je kunt het terugvinden in Wulverdinge (vlakbij).

A.V. beklimt de heuvel bij het dorp, (nl. de Watenberg, 72 m hoog) "comme un diminutif du mont Cassel". Op de hellingen : beuken, eiken, populieren, wilgen, gebogen door de wind. Een troepje geiten. Boven : een windmolen en de oude toren van een klooster (eigenlijk van de augustijnerabdij gesticht in 1072 door Robrecht de Fries en in 1566 door de Geuzen verwoest. Diederik van de Elzas, gestorven 1168, lag er begraven. *Ned. en toren staan afgekeerd op de berg van "Watanum" of "Waetene", in Sanderus, Verheerlijkt Vlaandre, deel 2, achteraan.*)

Op de Watenberg een prachtig panorama. In het westen het bos van Eperlecques (Sperleke, waar nog tot in 1748 in het Nederlands gepreekt werd, cf. M. Gysseling, De Verfransing ... p. 63). In het noorden Kapellebroek, Loberge, Broekburg. In het zuiden Sint-Momelijn. Beneden in de vlakke jagers op zoek naar hazen en zeevogels.

Hier eindigt A. Valabrègue het eerste deel van zijn reisindrukken. Voor de kennis van de taaltoestanden in Frans-Vlaanderen, honderd jaar geleden, een subjectieve maar belangwekkende bron van inlichtingen.

Tot besluit erkele opmerkingen over de toestand van het Vlaams aldaar, 80 jaar na Valabrègue. Het als minderwaardig beschouwd dialect voert er een vrijwel uitzichtloze strijd tegen de almachtige cultuurtaal.

Prof. W. Pée die tussen 1919 en 1939 Frans-Vlaanderen geregeld bezocht en er 1935-1939 wetenschappelijk linguïstisch onderzoek deed, verbergt zijn pessimisme niet. Een kort bezoek in 1956 versterkte zijn indrukken. De administratie, het onderwijs, de industrialisering (enorm in het gebied rond Duinkerke), de sfeer in fabrieken en handelszaken, kortom heel het sociaal leven voltrekt onweerstaanbaar de verfransing. "Het Frans ... wint met iedere generatie veld". De algemeen geworden tweetaligheid - ook in de dorpen - zal uitdraaien op de overwinning van de onmisbare cultuurtaal. Zijn slotbeschouwing luidt: ... over afzienbare tijd zal het Vlaams teruggedrongen zijn tot dicht bij de Belgische grens ... wie de zaken niet met zijn hart maar met een koel hoofd beschouwt, weet dat alleen een wijziging in de politieke houding van Frankrijk het Vlaams aldaar van een gewisse dood kan redden". (cf. W. Pée, o.c. p. 71).

In zijn enquête over de achteruitgang van het Vlaams in Frans-Vlaanderen bevestigt Alex Vanneste de bevindingen van Prof. Pée. Als derde oorzaak - naast onderwijs en administratie - onderstreept hij de bevolkingsexplosie in de steden, uiterst vatbaar voor verfransing, terwijl de bevolking in de dorpen afneemt. Bijzonder suggestief zijn zijn 4 kaarten die de taaltoestand weergeven in 1856, 1900, 1932 en 1971. Duidelijk blijkt dat in de laatste 40 jaar de verfransing sterk toegenomen is. De kuststreek, de westelijke en de zuidelijke rand zijn eentalig Frans geworden. Naar het centrum toe zijn meer dan 20 dorpen, die in 1932 nog als eentalig Vlaams waren opgegeven, in 1971

tweetalig Frans geworden. Meer nog : er zijn geen eentalige Vlaamse dorpen meer. "De Nederlandse taal en cultuur zijn niet dood in Frans-Vlaanderen, maar zij worden sterk op de proef gesteld", meent A. Vanneste. Het is de taak van Vlamingen en Nederlanders het rijk cultuurpatrimonium te bewaren en het uitbouwen van een Nederlands onderwijsnet te steunen (cf. A. Vanneste, o.c. Ons Erfdeel, 1972, nr. 4, p. 41).

Nog leeft er een Nederlands bewustzijn bij een groep Frans-Vlaamse intellectuelen. J. Fermaut en J. Tillie en een redactiecomité van 28 leden hebben in een brochure "Nous, les Flamands de France" hun landgenoten ingelicht over het Nederlands karakter van hun dialect. Zij pleiten voor het onderwijs van de Nederlandse cultuurtaal, zoveel rijker dan het dialect en economisch belangrijk. Welsprekend verdedigen zij hun zaak. "Le bilinguisme est une grande richesse, non seulement pour celui qui veut savoir ce qui se passe dans le monde, mais aussi pour tout Flamand de France qui refuse de se laisser couper de son passé. Nous sommes nos propres ancêtres. Pouvons nous nous désintéresser de nous-mêmes ? Devons nous en outre oublier combien notre passé fut riche ?" (cf. J. Fermaut, o.c. p. 96).

Intussen wordt er Nederlands gedoceerd aan de universiteiten van Rijsel, Parijs, Straatsburg, Metz, Besançon. Werden er Nederlandse leergangen voor lager en middelbaar onderwijs ingericht in Hazebroek, Bambeke, Steenvoorde, Belle, Rijsel (cf. Ons Erfdeel, 14e jg., nr. 1 p. 96).

Bovendien werd bij ministerieel besluit van 14 september 1970 vanaf 1971 het Nederlands toegelaten als leervak voor het Franse baccalaureaatsexamen. (cf. E. Vandewalle, Nieuwe Mogelijkheden voor het Nederlands in Frankrijk, Ons Erfdeel, 14e jg. 1970, nr. 2, p. 104-106).

De vraag blijft echter : zullen al die inspanningen het Nederlands aldaar in zijn dialectvorm vrijwaren of het in zijn cultuurvorm waarborgen ?

(wordt voortgezet)

G. BILLIET

Bibliografie

- M. Gysseling, De vroegste Geschiedenis van het Nederlands : een naamkundige benadering (Naamkunde, 2e jg., 1970, 3-4, pp. 157-180)
id., De Verfransing in Noord-Frankrijk. Ibid. 4e jg., 1972, 1-2, pp. 53-70.
id., -P. Bougard, L'onomastique calaisienne à la fin du 13me siècle. Mededelingen v.d. Ver. voor Naamkunde, Leuven, 38e jg., 1962, pp. 81-132
id., id., id., en 32e jg., 1963, nr. 1, pp. 1-31.
Prof. Dr. W. Pée, Anderhalve Eeuw Taalgrensverschuiving en Taaltoestand in Frans-Vlaanderen, Noord-Holl. Uitgev. Mij, Amsterdam, 1957.
Alex Vanneste, Taaltoestand in Frans-Vlaanderen. Een recent Onderzoek. Ons Erfdeel, 15e jg., 1972, nr. 3, pp. 57-69 en nr. 4, pp. 29-42.
Jacques Fermaut, Joseph Tillie, e.a., Nous, les Flamands de France. Ons Erfdeel, 14e jg., 1970, nr. 1, pp. 93-98.
J. Fermaut, Et l'enseignement du néerlandais ? Ons Erfdeel, 14e jg., 1971, nr. 3, pp. 174-175.

BOEK

In 1980 verscheen bij de Brusselse uitgeverij VOKAER een prachtig kunstboek onder de titel "Belgique. Des maisons et des hommes". Het bevat 28 bedragen over huizen waarin evenveel beroemde landgenoten hun leven doorbrachten. Tussen die 28 vinden we James Ensor en Constant Permeke terug. Beide kunstenaars worden vakkundig gesitueerd, de eerste door F.P. Edebau, de tweede door Roger Avermaete. De nadruk ligt telkens op hun huis, hun atelier. De foto's die het boek illustreren zijn van een adembenemende schoonheid. Prijs : 3.500 Fr.

HISTORIEK VAN EEN VAANDEL

In de twee vorige nummers publiceerden we het dagboek van Henri EVERAERT (1892-1980) uit de Eerste Wereldoorlog. Nu hebben we van hem nog een recente tekst gevonden, opgesteld in 1977, waarin hij de historiek van het vaandel van de oudstrijders van Middelkerke vertelt. Wij menen dit stuk eveneens te moeten publiceren, gezien het in feite een vervolg is van Wereldoorlog I, waarvan nu stilaan alle levende getuigen verdwenen zijn.

O.V.

RELAAS BIJ DE OVERHANDIGING VAN HET OUD VAANDEL AAN HET GEMEENTEBESTUUR VAN MIDDELKERKE, OVER DE WERKING VAN DE OUDSTRIJDERSBOND VAN MIDDELKERKE SEDERT DE STICHTING IN 1919 TOT 11 NOVEMBER 1976.

De Oudstrijdersbond van Middelkerke is gesticht geweest in december 1919 in de puinen van het Hotel de la Plage, Zeedijk, in de overgebleven feestzaal, met als Voorzitter Joseph ROGIER, secretaris Henri EVERAERT. Andere bestuursleden waren Valère COLPAERT, René LOGIER, Joseph DEGRAVE, August DEJONGHE, Arthur DE BOYSER, Henri MYLE en René GESQUIERE. Op 9 november 1920 was er herkiezing van 't bestuur : Voorzitter was Arthur SIMOEN, die na 2 jaar opgevolgd werd door René GESQUIERE. Bij zijn afsterven in oktober 1972 heeft Joseph ROGIER hem vervangen. DE BOYSER had het ambt van secretaris aangenomen. Bij diens overlijden in augustus 1940 heeft Henri EVERAERT, die penningmeester was na het ontslag van Jean LAGA, hem vervangen.

De Oudstrijdersbond was gesticht geweest om de rechten van de frontmakers te verdedigen en te doen naleven.

Op Kerstdag 1920 werd er een feest gegeven door de Oudstrijders zelf met medewerking van enkele oude toneelspelers, onder andere Joseph BOERJAN en Jérôme MUYLLE, met het doel geld te verzamelen voor aankoop van een vaandel. Met giften en een toelage van het Gemeentebestuur heeft de overhandiging plaats gehad op 2de Paasdag 1921. 's Morgens was er een dienst voor de gesneuvelde makers, gevolgd door de wijding van 't vaandel, 's namiddags was er een stoet door de bijzonderste straten van het dorp, waaraan Oudstrijdersbonden van de omliggende gemeenten deelnamen.

Het vaandel was : hoogte 1,80 m en 1,90 m breed omringd door driekleurige franjen. Rondom een groene zijden boord van 8 cm. Aan de bovenkant : driekleurig met in 't zwart het jaartal 1914 en in 't rood het jaartal 1918. Daaronder aan de linkerzijde de oude kerk van Middelkerke vóór 1914-1918 met 3 kruisjes voor de ingang. Daaronder het wapenschild van West-Vlaanderen. In 't midden een staande soldaat met gestrekt geweer met bajonet. Aan de bovenrechterkant : de golvende zee met vissersboot. Daaronder schild met de Belgische Leeuw met rode tong en rode nagels. Heel onderaan in grote letters : oudstrijders van Middelkerke.

In mei 1923 heeft de bond deelgenomen aan de inhuldiging van het monument der gesneuvelden op het Dorpsplein. De Oudstrijdersbond heeft feesten gegeven in het Kurzaal en later in het Hotel du Casino, Kerkstraat. Met medewerking van het Feestkomitee heeft men een grote tombola ingericht om de kas der Oudstrijders te spijsen, die toelagen toestond om de zieke en gehospitalizeerde makers te helpen. Op dat ogenblik was de Heer Notaris REYNAERT van Middelkerke Ere-Voorzitter. Door zijn bemiddeling heeft Prins Leopold, later Koning Leopold III, aanvaard ook Ere-voorzitter te worden van de Oudstrijdersbond van Middelkerke.

In 1928 heeft de Bond grond verkregen van het Gemeentebestuur op het gemeentelijk kerkhof om een Erepark aan te leggen, maar de kosten voor zerken en naamplaten moesten door de Oudstrijders- en Invalidenbonden gedragen worden. In plaats van een kroon bij het afsterven van een lid kwam het Gemeentebestuur tussen voor de som van 300 f. Na de oorlog 1940-1945 werd de Gemeente verplicht de ereparken zelf te onderhouden.

Om de vroegere kosten van dit park te dekken had men een toneelafdeling gesticht, die de naam kreeg "Het IJzerbloempje". Voor de kinderen van 1 tot 10 jaar werd er ie-

der jaar een Kerstfeest gehouden met geschenken. Een kindertonnel hielp de onkosten dekken. Bals werden ingericht gedurende de winter om de kas aan te vullen.

Het bestuur hield zitdagen voor het invullen van formulieren voor frontstreeprente, aanvragen voor vermindering op de Spoorwegen, voor het bekomen van verschillende ere-tokens en anders aanvragen die de Oudstrijders aanbelangden. Ook nam de Bond deel aan inhuldigingen van omliggende bonden en nam deel aan de vergaderingen der gewestelijke groepering Brugge en aan de provinciale vergaderingen.

Daar de Bond een alleenstaande afdeling was en er moeilijkheden waren om iets te bekomen voor de makers, heeft men die laten aansluiten bij de Nationale Strijdersbond van België op 1 januari 1939.

Met de Oorlog 1940-1945 was alle werking stopgezet, maar in 1941 mochten de Oudstrijders weer aanvragen indienen voor het bekomen van frontstreeprente. Na de oorlog 40-45 besloot het Federaal Bestuur N.S.B. de makers 40-45 op te nemen. In december 1945 zijn deze makers aangenomen geweest in onze afdeling, alsook de politieke gevangenen, weerstanders, weggevoerden en hun weduwen.

Nog regelmatig worden er zitdagen gehouden voor het invullen van formulieren voor eretoken, krijgsgevangenenkaart, strijderskaart, rentenstatuur gemobiliseerden - vermindering spoorwegkaarten, enz.

Dit relaas heb ik opgemaakt na het feest van 11 november 1976, daar ik mijn ontslag gegeven had als Voorzitter en ik alleen nog overblijf van de stichters van de Oudstrijdersbond in 1919.

Middelkerke, de 2 januari 1977.

gewezen secretaris, schatbewaarder, Voorzitter en nu Ere-Voorzitter.

H. EVERAERT (+1980)

BIJ EEN VAANDEL

In mei 1979 mocht "De Plate" het vaandel in ontvangst nemen van de "Vriendenkring der officieren van de Veldtochten 1914-1918 en 1940-1945, afdeling Oostende". Dit kon omdat die maatschappij ontbonden werd.

We ontvingen volgende korte historiek van die Kring :

Gesticht in 1922 na de Eerste Wereldoorlog om te OOSTENDE verwezenlijkt in 1927. Met het doel o.m. de banden toe te halen tussen reserve Officieren en de Officieren in aktieve dienst, uit de Eerste Wereldoorlog.

Na de Tweede Wereldoorlog werden ook de Officieren uit de Veldtochten van 1940-1945 opgenomen.

In die jaren waren er 7 voorzitters, nl. :

De Heer SERRUYS, Reserveofficier	1927
Majoor o.r. DENIS	1953
Luitenant-Generaal WAEGEMANS	1966
Generaal-Majoor o.r. ROBIN	1969
De Heer MILLEVILLE, Reserveofficier	1977
De Heer VEREECKE, Reserveofficier	1977
De Heer PAPPYN, Reserveofficier (Voorzitter a.i.)	1978

N.H.

HET NEEBKUNDIG MUSEUM

Het Neeskundig Museum is toegankelijk iedere zaterdagochtend van 10 tot 12u.

Alle kunstschilders die in deze bijdrage behandeld worden waren amateurs. Allen waren ze lid van de in november 1908 ten huize van Jan DE CLERCK gestichte "Cercle Artistique d'Ostende". En allen stuurden ze werk in naar het "2e Salon des Peintres Ostendais" dat van 11 tot 25 april 1909 in het Kursaal werd gehouden.

Het is trouwens in de catalogus van deze tentoonstelling dat we de basisgegevens voor dit artikel vonden (1).

We zijn ons ervan bewust dat de namen die volgen zeker geen hoogvliegers waren. Maar we hopen met deze bijdrage toch enkele verzamelaars iets meer wegwijs gemaakt te hebben in namen waar elders niets over te vinden is.

G. BARRAT

Woonde in de Van Iseghemlaan 95 (ca. 1909).

Toonde een "Zonsondergang" in olieverf tijdens genoemd salon van 1909.

Pierre-Nicolas BOEL

(Maastricht 1889-)

Leerling van de Maastrichtse Academie, vestigde zich met zijn broer Louis te Oostende (zie artikel over Louis BOEL), en ontpopte zich als vliegtuigpionier.

Louis en P.N. BOEL hadden een huisschildersbedrijf, Hofstraat 8 Oostende.

In het genoemde salon van 1909 toonde hij drie olieverfschilderijen : "Bij volle maan te Oostende", "Bij kalm weer te Oostende" en "Maanefect op de Maas".

In 1949 werd hij voorzitter van de "Cercle Artistique" die toen onder de Nederlandse benaming "Oostendse Kunstkring" langzaam wegwijnde.

In West-Vlaanderen van mei 1957 verscheen een artikel met foto over P.N. BOEL.

Henri DELAERE

Woonde omstreeks 1909 op de Groentenmarkt 5.

Deelname aan het Salon 1909 met 2 olieverven : "Sous bois" en "Na de regen".

Léon FRANKIGNOUL

Woonde Rogierlaan 65, later Leopoldlaan 30.

Toonde in 1909 een pentekening "Hoekje te Oostende".

In een privéverzameling te Oostende zagen we van hem een "Stilleven met appels en sinaasappels" en een aquarel uit 1931 "Les derniers succès de Maurice Chevalier pour 1 franc !".

In 1913 exposeerde hij volgende werken : "Vruchten", "Interieur te Oostende" en "Weg in Holland" (aquarel) (2).

Jean-Baptiste HONGENAE

Geboren te Oostende op 17 februari 1864.

Woonde in de Veldstraat 50 (nu Jules Peurquaetstraat).

Toonde in 1909 twee olieverven : "Stilleven met groenten" en "Stilleven met vis".

Alphonse MAEROUDT

Geboren te Oostende op 21 mei 1850.

Werknemer bij de loodsdiensten ; woonde Nieuwpoortsesteenweg 5.
Toonde volgende schilderijen in het Salon van 1909 te Oostende : "Warande te Torhout"
en "Maagdeveld te Torhout".

Henri PIRON

Woonde Sint-Jorisstraat 5.
Stelde tentoon in het Salon van 1909 met : "In de Vrije Polder te Oostende", "Zons-
ondergang te De Panne", "Aurore - De Panne" en "Landschap in Vlaanderen".

Désiré SERRUYS

°Oostende 3 september 1859.
IJzerstraat 1.
Toonde drie portretten tijdens genoemd salon.

Gustave THABERT

Woonde in de Langestraat 24.
Toonde 3 aquarellen in het "2e Salon des Peintres Ostendais" : "Strand te Heist",
"Vloed" en "Strand te De Panne".

Henri VERBEKE

°te Kortemark op 5 februari 1882.
Woonde Amsterdamstraat 64, later Rogierlaan 39.
Toonde in 1909 een "Stilleven met vruchten" (olieverf).

Arthur VERNEAU

Woonde Leon Spilliaertstraat 33.
Toonde in 1909 een "Chrysanten" (olieverf).

Norbert HOSTYN

Noten :

1. Cercle Artistique. 2° Salon des Peintres Ostendais.
(tentoonstellingscatalogus), Oostende (Kursaal), 1909.
2. Cercle Artistique d'Ostende. Exposition des Beaux-Arts 1913. Catalogue.

ZOEKERTJE

0. Vilain, Rogierlaan 38, Oostende (tel. 70.92.05) zoekt voor zijn persoonlijke verzameling volgende bestaande prentkaarten : Frère-Orbanstraat, Gistelsesteenweg, IJzerpanorama (uitg. Marco), binnenzichten Kon. Atheneum, het Quarantaine-gebouw, de Rotary-stoet (1927).
Let wel : geen foto's, enkel prentkaarten worden gezocht.

O.V.

NOTITIE OVER FRANS VAN DEN WEGHE, STICHTER VAN EEN AFDELING VAN HET "ALGEMEEN
Nederlands VERBOND" TE OOSTENDE

Geboren te Sint-Jans-Molenbeek op 8 februari 1868, overleden te Eindhoven (Nederland) op 8 maart 1937. Promotie in 1890 tot doctor in de Germaanse filologie aan de Rijksuniversiteit te Gent, achtereenvolgens leraar aan de athenea te Brussel, Luik, Mechelen en Oostende. In Oostende gaf F. van den Weghe tevens les aan het Zeevaartinstituut en richtte er een afdeling van het "Algemeen Nederlands Verbond" op. De beginjaren van het A.N.V., door Hippoliet Meert in 1895 te Brussel opgericht, stonden in het teken van de behartiging der belangen van de Nederlandse taal. Waar aanvankelijk het accent op de taal werd gelegd, kregen de stambelangen de voorrang vanaf 1905. Tijdens de Eerste Wereldoorlog aanvaardde Van de Weghe de prefectuur ad interim van het Oostendse atheneum. Als activist liep hij na de oorlog 5 maanden gevangenisstraf op, maar werd op 8 augustus 1919 voorlopig in vrijheid gesteld. Hij week naar Nederland uit, vestigde zich te Roosendaal en werd in 1920 door het Belgisch gerecht tot tien jaar dwangarbeid en één jaar hechtenis veroordeeld. Frans van den Weghe gaf privélessen om in zijn onderhoud te voorzien en publiceerde in 1924 een pamflet : "Ben ik een landverrader ?", een oratio pro domo waarin hij zijn houding tijdens Wereldoorlog I trachtte te rechtvaardigen. Onder zijn naam verscheen, posthuum in 1940, "Een keus uit zijn gedichten", verzameld en ingeleid door Julius Pée, de kenner van de zeer geëngageerde schrijver Multatuli. Alle gegevens voor deze summiere notitiekrabbel werden door mij geput uit het artikeltje dat Janine Beyers-Bell schreef voor de "Encyclopedie van de Vlaamse Beweging", deel 2 (1975), blz. 2017. Van Frans van den Weghe bewaart het "Archief en Museum voor het Vlaamse Cultuurleven" (A.M.V.C.) te Antwerpen brieven, documenten, handschriften, knipsels en necrologia.

E. SMISSAERT

P.G. BUCKINX 75

Gaarne sluiten wij ons aan bij het huldebetoon gebracht aan de sympathieke keurdichter Pieter Geert BUCKINX (1903°), een erkend grootmeester van de poëzie, woonachtig te Laken, thans Bestuurder van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde te Gent.

Hij brengt de laatste jaren in de lente steeds zijn verlof door te Mariakerke. Een voortreffelijke neerslag hiervan vinden wij terug in zijn jongste dichtbundel "Voorjaar aan zee". Zijn poëtische produktie is naar omvang eerder gering maar munt kwalitatief uit !

Reeds nu staat het vast dat sommige van zijn gedichten blijvend weerstand zullen bieden aan de tand van de tijd, wat zeldzaam is. Het tweemaandelijks tijdschrift voor literatuur en beeldende kunsten "'t Kofschip" gaf zopas een huldenummer uit aan de 75-jarige fijnzinnige dichter P.G. Buckinx en aan de 80-jarige kunstschilder Felix De Boeck ; prijs : 175 fr. : (068-0651800-84 van de "Kofschip-Kring" v.z.w., Zeepstraat 80, 2850 KEERBERGEN).

E. SMISSAERT

EEN VRAAG IN VERBAND MET DE FAMILIENAAM OSTYN

Onlangs kregen we -en vraag om inlichtingen uit de U.S.A. Zij kwam van afstammelingen van Oostendse OSTYN's die tussen 1930 en 1950 naar Amerika uitweken. De uitwijkelingen waren scheepsbouwers of bedrijvig geweest in de scheepsbouw.

Kan er enig verband bestaan tussen de OSTYN's die in de vorige eeuw uitweken en de OSTYN's die op de foto voorkomen die verscheen in het Plate-tijdschrift van november 1980 op bladzijde 80/187. Wie weet meer ?

Het optreden van Charles GOUNOD op vrijdag 13 augustus 1880 was in feite de eerste echte belangrijke muzikale gebeurtenis in het Kursaal II, dat op 22 juni 1878 ingehuldigd werd : GOUNOD was de eerste "grote" muziekkunstenaar die in het Kursaal een concert kwam geven. De eerste van een lange rij waarvan Aram KATSJATOERIAN (+ 1978) voorlopig de laatste was. Voor GOUNOD was het wellicht niet meer dan één concert van de vele, in geen enkele biografie meer vermeld ; voor Oostende betekende het een der schitterendste hoogtepunten uit haar muziekleven.

Charles GOUNOD was 62 jaar oud en zijn muziek alom geliefd toen hij te Oostende een concert van eigen werk kwam dirigeren. Vele van zijn composities hadden al lang de weg naar de harten der melomanen gevonden : Zijn opera's "Faust" (1859), "La Reine de Saba" (1862), "Mireille" (1864) & "Roméo et Juliette" (1867), zijn "Messe à Sainte Cécile" (1855) en niet te vergeten, zijn sublieme lied "Le Soir" (1841).

GOUNOD's concert te Oostende kaderde in een reeks optredens van de meester in andere grote Belgische Steden, o.a. te Antwerpen. Het was tegen die GOUNOD-feesten dat Albrecht RODENBACH in zijn "De Heer Gounod in België" van leer trok.

Het GOUNODconcert in 't Kursaal had plaats onder het "bewind" van dirigent Emile PERIER, die overigens persoonlijk met GOUNOD bevriend was. GOUNOD arriveerde enkele dagen eerder dan de 13e te Oostende. Voor het concert was het Kursaal letterlijk uitverkocht. De concertzaal zat eivol. GOUNOD zelf zat in de zaal toen PERIER de overture "OBERON" van C.M. VON WEBER dirigeerde. Daarna begeleidde PERIER GOUNOD tot aan de lessenaar, dit onder een donderende ovatie. GOUNOD dirigeerde zelf zijn "Marche de la Reine de Saba". Vervolgens was het weer de beurt aan PERIER om GOUNOD's "Calme" en "Grande Fantaisie de Faust" te dirigeren. GOUNOD trad terug en leidde het orkest in zijn "Entre-acte de la Colombe" en zijn "Marche Funèbre d'une Marionette". Beide nummers kenden een overgetelijk succes en werden gebist. Geleid door PERIER traden enkele Oostendse meisjes naar voor om GOUNOD een bloemenkroon aan te bieden. Een groepje kinderen schonk hem een boeket in naam van de vreemdelingen te Oostende. GOUNOD nam ze bij de hand en kustte ze. Met enkele fragmenten uit "Philémon et Baucis" werd het memorabele concert beëindigd.

In "La Feuille d'Ostende", de katholiek gezinde krant die zich meer dan eens belachelijk maakte door allerhande opmerkingen over het Kursaalleven, verscheen een ongemeen giftige maar subtiel verwoorde kritiek op het concert (22 augustus 1880).

Nadien trok GOUNOD naar Nieuwpoort waar hij bij Mr. MOLS-BRIALMONT verbleef. Hij werkte er aan de partituur van zijn nieuwe opera "Le Tribut de Zamora", die op 1 april 1881 in de Opera te Paris in première ging en overigens maar een flop werd.

In juli 1885 logeerde GOUNOD nog eens te Nieuwpoort. Tijdens dat verblijf bracht hij een bezoek aan het toen kort geleden geopende "Hospice Roger de Grimberghe" te Middelkerke.

Daarmee zijn dan enkele vergeten zomerdagen uit het leven van GOUNOD ingevuld.

Norbert HOSTYN

VRAAG

WIE HEEFT EEN OUDE FOTO VAN DE BRUSSELSTRAAT VOOR HET KUNSTBOEK JAN DE CLERCK ?

VOOR NOVEMBER '81 WORDT DE UITGAVE VAN EEN KUNSTBOEK JAN DE CLERCK VOOROPGESTELD. GRAAG HADDEN WE DAARIN EEN FOTO VAN DE BRUSSELSTRAAT OPGENOMEN, TOESTAND VOOR 1940. WELK PLATE-LID KAN ONS DIE BEZORGEN ?

N.H.

81/65

Ingevolge het toesturen van onze kalender kreeg een van onze leden een brief waar een lid, dat sinds jaren onze stad heeft moeten verlaten, wegens de evacuatie in de jaren 1940/45, enige herinneringen aan de jaren 1914/1918 ten beste gaf.

Hieronder geeft hij het essentieelste uit die brief :

"De kalender is mooi en bijzonder de inleiding op de omslag geschreven door Omer Vilain. De liefde voor zijn stad is schoon en oprecht, proficiat !
Verder heb ik eens het zichtje op Petit Paris, van de maand juni, onder de loupe gehouden. Dat zicht is dus de hoek van de Nieuwpoortse Steenweg en de Koninginnelaan en dat huis op de hoek, met het torentje, dat was een café in de tijd dat ik de stad bewoonde en dat heette het "Chateletje". Daar was een Club van de leugenaars, de heren gingen daar liegen om ter meest en die het hardst kon liegen werd kampioen. Ik heb dat altijd horen zeggen.

Ik heb binst den oorlog 1914/1918 school gelopen in de Koninginnelaan en in de Hipodroomstraat. Eerst ben ik in de galerijen naar school geweest, daar de Conscience-school was ingenomen door de Duitsers. Als speelplaats hadden wij dan het parkje waar ze nu dat monster van een zwemkom gezet hebben, wij waren in de galerijen langs achter, de voorkant was ingenomen door de Duitsers. Zij kwamen daar repititie houden met hun blaasinstrumenten en dan was voor ons het leren opgeschort en mochten wij gaan spelen. Met de winter zijn wij daar niet kunnen in blijven, onze onderwijzeres is gestorven, zij had daar een longontsteking opgedaan, het was zo een schoon meisje. Dan zijn wij op de hoek van de Velodroomstraat in de Koninginnelaan, dichtst naar de zee geweest op de mansarde. Beneden waren er Duitsers en wij op het derde onder het dak. Vandaar zijn wij naar het Carolinenhof gegaan, een villa waar later de wezen waren, jongentjes denk ik. Daar heb ik meer dan twee jaar geweest en op het einde van de oorlog zijn wij weer verhuisd naar de Square. Dat was voor de jeugd een avontuur.

Zo van het ene huis naar het andere verhuizen. Maar van leren kwam er dan toch niet veel in huis, maar anders was die periode voor mij en voor ons allen een plezierige tijd en er was een saamenhorigheid onder de kinderen die na de oorlog verdwenen is.

In die tijd, oorlogstijd, waren wij allen even rijk. Met den oorlog hadden wij schrik als er bommen gesmeten werden. Maar eens dat voorbij speelden wij onbezorgd.

Maar de oorlog was gedaan en de vluchtelingen van over de grens en het water kwamen terug, daar hadden de mensen niet zoveel te kort gehad als de thuisblijvers.

Zij waren goed gekleed en geschoeid. Wij niet, wij droegen klakkersbotiennen, dat waren houten zolen, in de zomer was het bovenste in lijnwaad en in de winter in stof van een dikke overjas en wij waren nog fier op de koop toe, het kletste goed op straat. Ik denk daar nog dikwijls aan.

Ik weid hier uit en dat komt met al die herinneringen uit mijn schooltijd die ik in dat kwartier gesleten heb..."

get. ANGELE (Buizingen 26/1/1981)

DE OOSTENDSE COMPAGNIE

En Oostendenaar die al jaren in Indië verblijft bracht ons op de hoogte dat in "The Quaterly Review of Historical Studies", vol. XV (1975-76) n° 2, p. 90-94 een historische bijdrage verschenen was over "Ostend East India Company in Bengal during the reign of Nawab Shuja-ud-din Khan (1727-1739) ; a short history" door Miss Jayati Ray. De auteur is bibliothecaris van de Commercial Library of Calcuta en heeft vooral informatie geput uit Indische Archieven. De bijdrage wordt gevolgd van 33 referenties. Een exemplaar van dit tijdschrift berust in het fonds "Ostendiana" van de Stadsbibliotheek.

O.V.

Oud Mariakerke

(uit de verz. O.V.)

Het Albertpark aangelegd rond de eeuwwisseling. (Thans A.S.O.-terrein).

Het bruggetje van het Albertpark met de eerste hotels van Mariakerke-Bad op de achtergrond.

Het gekende lusthof "A ma campagne" in de Aartshertogstraat.

NOTARIËLE AANKONDIGINGEN ROND DE EEUWISSELING ...

Wanneer je de geschiedenis van Oostende anno 1900, bestudeert, kun je niet omheen een persoon als Koning Leopold II. Gebouwen, namen, eigentijdse souvenirs en prentkaarten herinneren ons aan de man die het allemaal groot(s) zag. Zijn "politique de grandeur" heeft trouwens navolgers gekend ...

Bij opzoekingswerk vond ik in onze Stadsbibliotheek een uiterst aanbevolen werk dat iedereen, die wat meer wil weten over de economische kronkels van de vorst, die tot in Oostende nawerkten, zou moeten lezen. "Etude sur la situation de l'Etat indépendant du Congo" heet het (M.967.C). Je leest er ondermeer over de meedogenloze uitbating van Leopold II van zijn eigen Congostaat. Dit lokte heel wat kritiek uit, zelfs van internationale zijde.

Tot een hoogleraar aan de Brusselse Universiteit, Félicien Cattier (auteur van het vermelde werk) op 23 juli 1904 belast werd een onderzoek in te stellen naar de kaachten tegen de koninklijke uitbatingsmethodes. Pas in november 1905 werd het rapport gepubliceerd.

Vooraf het Kroondomein van de soeverein is juridisch een bijzonder eigenaardige gelegenheid. De exploitatie ervan, door middel van belastingen onder de vorm van handenarbeid, heeft wegens zijn gestrengheid, de bevolking gedecimeerd. De winsten, vooral van rubber, werden met de grootste discretie aangewend : 70 miljoen frank dienden om belangrijke immobiliënaankopen in alle delen van ons land te financieren. Vanaf p. 219 worden 2 steden in detail behandeld : Brussel en Oostende. De gegevens heb ik tot een schema verwerkt en de verkopersnamen zijn wellicht interessant voor plaatselijke naam- en stratenstudie.

Volledigheidshalve dient aangestipt dat deze lijst verre van volledig was. Het uniek werk van de Brussels historicus, Liane Ranieri, "Leopold II, urbaniste" (1973) diende als een welgekomen aanvulling. De oppervlakte en de verkopers van de betrokken eigendommen werden echter niet vermeld, wat bij F. Cattier wel het geval was.

Hierna volgt de gedetailleerde lijst van de verkopeningen te Oostende tussen 1901 en 1906.

	Data van akteverlening	Aard van verkoop en kadastrale indicaties	Verkopers	Oppervlakte	Aankoop-prijs
1	24 oktober 1901	2 terreinen, hoek Koninginnelaan en -	?	?	711.425 Fr.
2	24 oktober 1901	stuk grond	Compagnie Internationale des Wagons Lits	39 a 76	540.000 Fr.
3	24 oktober 1901	stuk grond	Octave Van Rysselberghe-Vereecken	4 a 69	171.425,60 F
4	10 januari 1902	huis in Wellingtonstraat	Aimé Jolyt	7 a 20	29.000 Fr.
5	28 februari 1902	Bouwgrond	Marie en Juliette Merlé	2 a 32	30.000 Fr.
6	15 maart 1902	stuk grond	Jules Cas-teleyn-Dierickx	41 a 15	400.000 Fr.
7	15 mei 1902	huis in Wellingtonstraat	Henri Zwaenepoel	1 a 95	13.500 Fr.

8	24 juni 1902	2 villa's in Wellingtonstraat	Louise-Pauline Robert	5 a 20	50.000 Fr.
9	23 augustus 1902	stallingen en terrein in de Wellingtonstraat	Louis Gryspoerdt	2 a 85	25.000 Fr.
10	23 augustus 1902	bouwgrond in de Warchaustraat	Hektor Goffin	2 a 13	16.031,25 F
11	23 augustus 1902	2 huizen : - Warchaustraat 31 - Chaletstraat 4	?	?	31.000 Fr.
12	12 september 1902	2 huizen : Warchaustraat 39 en 41	Jules Van-	2 a 68	27.000 Fr.
13	12 september 1902	herenhuis Warchaustraat 43	Aimé Jolyt	3 a 73	55.000 Fr.
14	27 september 1902	bouwgrond	Joseph De-roy en Auguste Maekelberghe	1 a 32	19.000 Fr.
15	27 september 1902	huis in Wellingtonstraat	?	?	23.500 Fr.
16	27 september 1902	bouwgrond	Société des Terrains Plaideau-Duvivier	3hala	158.229 Fr.
17	19 december 1903	bouwgrond	Charles van Iseghem	93ca	4.697 Fr.
18	23 april 1904	bouwgrond	Société des Terrains Plaideau-Duvivier	1ha17a	88.380 Fr.
19	8 november 1904	terreinen voor paardenwedrennen	?	?	100.000 Fr.
20	9 november 1904	{ villa met terreinen : Torhoutsteenweg en Koninginnelaan stallingen	{ ? Square Clementina en Stephanie	{ ? ?	{ 873.000 Fr.
21	8 november 1904	hotel en 2 huizen in Langestraat, Capucijnestraat en Louisastraat	?	?	100.000 Fr.
22	22 september 1904	bouwgrond	Jean-Baptiste Crocq	1a62	23.000 Fr.
23	10 december 1904	huis	Léonie Salkin	1a58	38.000 Fr.

24	17 april 1906	huis in Wellingtonstraat n° 21	?	?	23.000 Fr.
25	16 juni 1906	huis Wellingtonstraat n° 25	?	?	23.000 Fr.

Na al deze bouwpromotoren en verkooplustigen te hebben laten defileren, gist de auteur naar de bedoelingen van deze transacties en meent dat het ging om de verfraaiingswerken te Oostende gemakkelijker te bekostigen. Hoogstwaarschijnlijk werd de grondig vernieuwing aan het paleis in Laken, de bouw van het Jubelpark en het Koloniaal Museum van Terwuren ook bekostigd met de gelden van het Kroondomein. Bij het lezen van dit boek dacht ik aan de zinnen die we te noteren hadden op de middelbare school : "Koning Leopold zuivert de Congostaat van slavenhandelaars" en "De Belgische staat schiet grote bedragen voor aan de koning die financiële zorgen heeft". Waar is de waarheid ? Voor de vorsers is er dus nog genoeg werk aan de historische winkel.

IVAN VAN HYFTE

— — — — —
OOSTENDSE SPROKKELINGEN IV

DE LEGOBLOK

is de naam die de kubusachtige woonwijk, nieuwgebouwd tussen de Nieuwe Stad en de Zilverlaan, kreeg in de Oostendse volksmond. Na den ceden Blok, de nieuwen blok, de apenplaat, de bunkers krijgen we nu de legoblok.

DE EERSTE BRADERIE

ging te Oostende door in 1933 en was een initiatief van de Handelaarsbond van de Kapellestraat, Witte Nonnenstraat en Sint-Sebastiaanstraat.

DE LAATSTE OOSTENDSE MANDENMAKERS

waren Charles Desmidt, Sint-Franciskusstraat 22
 Janssens, Sint-Franciskusstraat 57
 en Laroy, Kaaistraat 37.

HET HOTEL DU NORD

staat op de Groentemarkt. Onmiddellijk na de eerste wereldoorlog was er een Ecole Moyenne gevestigd. In de twintiger jaren werd het de groentegroothandel COULIER achteraf overgenomen door een zekere BRUTIN. Deze laatste was vooral bekend voor zijn massa's buitenlandse bloemkool die hij voor "drie voor een frank" aan de man bracht. Na wereldoorlog-II werd het een hotel.

DE LAATSTE OOSTENDSE SIGARENMAKER MET DE HAND

De zeer geslaagde voordracht van ons geacht medelid Lucien DEGRAEVE in december laatstleden over het onderwerp "Een oud ambacht, sigarenmaker met de hand" bracht er ons toe navraag te doen naar de laatste Oostendse sigarenmaker. Het antwoord kregen we van ons aller Fernand Monteny, beter gekend als De Witten van de Kaaie. De heer Janssens baatte tot 1920 een tabakfabriek uit in de Schippersstraat. Het fabriekje was gelegen in de ruimten die nu nog zijn ingenomen door een reeks garages tussen de Cirkelstraat en de Langestraat. Buiten het verwerken van tabak allerhande, was het huis gespecialiseerd in het maken van pruintabak en het rollen van sigaren.

J.P. DREESEN

(cf. De Plate - september 1980)

Allen die belangstelling hebben voor de geschiedenis rond het beleg van Oostende (1601-1604) zijn mej. Suzanne Ponjaert dankbaar voor haar bijdrage over T. Platter.

Velen betreurden het echter dat ze niet de volledige tekst voor ogen kregen. Onze konfrater Daniël Farasyn was zo bereidwillig mij een fotocopie te bezorgen van de gedrukte publikatie. Ik heb de oude Duitse tekst vertaald. Platter schreef geen letterkundig werk, en mijn vertaling is dit uiteraard ook niet.

Ik heb bevonden dat mijn interpretatie afwijkt van deze van mej. Ponjaert. In hoofdzaak moet er op gewezen worden dat Platter niet binnen Oostende is geweest.

R. VERBANCK

THOMAS PLATTER d.J.

De 13de september, de maandag, zijn wij uit Brugge afgereisd langs een schone weg tussen lieflijke, hoge, rechtopstaande elzebomen, in rechte lijn geplant zoals langs een touwtje - net als langs de weg uitgaande van Gent, tegenaan Brugge een hele tijd zulke zeer lieflijke wandeling schaduw onder de bomen heeft - tot we aan veel kleine vestingen kwamen die langs de weg stonden, slechts een buksschot van elkaar verwijderd. (te Jabbeke was er o.a. een kleine schans - NOOT). Ze zijn slechts van aarde met vlechtwerk (holzenen Wellen) van takken en wortels, ongeveer tien stappen in het vierkant, zoals men er veel aantreft tussen Gent en Brugge. Ze zijn 5 schoenen (voet) dik, weinig meer dan manshoogte, met er in 10, minder of meer, soldaten. Binnenin een verwaarloosde hut. Daar houden ze zich op om de vrijbuiters van de weg te verdrijven. Doch dikwijls worden ze zelf overweldigd, geslagen of gevangen genomen want ze zijn niet in staat weerstand te bieden. Zo zijn we samen binnen de vesting Oudenburg gekomen, die een kleine 3 mijl van Brugge ligt, aan het kanaal dat van Brugge tot binnen het kamp voert.

Deze vesting ligt aan het kanaal dat daarom rond Oostende het geleed van Oudenburg genoemd wordt, is tamelijk goed gesloten, ook met grachten omgeven en goede wallen, maar binnenin bevindt zich geen goed onderkomen. Daar hebben wij nog iets gedronken waarop mijn gezelschap zich dadelijk naar Nieuwpoort begaf, langs Snaaskerke en Leffinge. Ik ben echter met een soldaat, die ik tot dit doel had aangevraagd, door de vesting Zandvoorde naar het Spaanse kamp voor Oostende getrokken, en heb dit-zelfde (vesting Zandvoorde-Noot) goed bekeken. Ze ligt vlak bij Oudenburg.

Te dien tijde lagen niet meer dan 5000 Spanjaarden, Walen en Duitsers in dit kamp en men had reeds een vesting - voor zo ver ik mij herinner Albertus genaamd - opgebouwd. Ze was hoofdzakelijk opgeworpen met aarde, en daaronder vlechtwerk van takken, rondom omgeven van grachten. Wanneer ik op de Wallen rondwandelde kon ik de stad Oostende zo goed zien alsof ik erbij ware want de afstand tot Oostende was maar een paar buksschoten. (??)

Men bouwde op dit ogenblik wel huizen binnen deze vesting en in het bijzonder was men aangevangen deze te bouwen waarin aartshertog Albertus zijn onderkomen zou vinden. Van buitenuit kon men deze huizen niet zien, ze waren zeer laag zodat men ze vanuit Oostende niet kon beschieten.

Dan gingen wij naar een andere (vesting) waarvan de aardeaanleg ook reeds was begonnen en die - voor zo ver ik mij kan herinneren, Isabella genoemd werd. Er stonden reeds ettelijke grote stukken (geschut) op deze vesting waarmee men wel in de stad Oostende kon schieten. Niettegenstaande er op beide vestingen veel grof geschut stond, schoten beide partijen toch niet naar elkaar omdat, naar men zei, daartoe nog geen bevel gegeven werd door Zijne Hoogheid. Men bouwt echter en vestigt zich in beide gedeelten omdat de mogelijkheid bestaat voor een langdurige belegering.

Te dien tijde was de graaf van Freising de Duitse, en de heer van Ryvas (Rivies) de Spaanse bevelhebber in dit kamp te velde, en velen werkten aan de vestingen, vrouwen en mannen, en ik heb veel Duitsers aangesproken. Het was een wonderlijk werken en prutsen (zablen), en zoals meermaals uit dergelijke belegering voortspruit, vond men daar net zoals in een stad schone huizen (lees : barakken), rijke looplieden, en, wat men in een voorname stad niet zou kunnen bekomen, waar voor zijn geld (umb einen rechten pfenning). Zoals in een stad was er geen tekort aan voortreffelijke (köstliche) bediening en goede herbergen want ze werden goed voorzien door het (nabije) kanaal van Brugge en Nieuwpoort.

Na een avondronk in het kamp ben ik langs een modderige weg, die ook tussen Oudenburg en het kamp zeer verzonken lag (gezien het rond Oostende overal moerassig is), door het dorp Leffinge en (fort) Nieuwendamme in de stad Nieuwpoort aangekomen en heb mijn intrek genomen in (het gasthof) De Papagey. Ligt vanuit het kamp of Oudenburg eveneens 3 mijl.

(Vertaling R.V.)

OOSTENDE IN DE FRANSE TIJD

VERDEDIGINGSWERKEN EN KAARTVERBETERINGEN (1794-1814)

Het Koninklijk Museum van het Leger en van de Krijgsgeschiedenis bezit een zeer volledige dokumentatie over de activiteiten van het Franse Geniekorps te Oostende en dit vanaf de verovering van de stad door de Franse republiek in 1794 tot op het einde van het Franse keizerrijk.

Op basis van deze dokumenten schreef C. LEMOINE-ISABEAU-collaborateur scientifique au Musée Royal de l'Armée-een uitgebreid artikel dat verschenen is in het Belgische tijdschrift voor militaire geschiedenis, nr. XIX-6 van juni 1972 onder de titel : OSTENDE A L'EPOQUE FRANCAISE

TRAVAUX DE DEFENSE ET DE CARTOGRAPHIE (1794-1814).

Het artikel bevat een tiental bladzijden tekst en is verlucht met twee stadsplannen, twee plannen van Oostende en de onmiddellijke omgeving en twee plannen die betrekking hebben op het fort ROYAL (het later fort Wellington) en het fort IMPERIAL (ons huidige fort Napoleon).

Bij het artikel hoort een eerste bijlage waarin de auteur een overzicht geeft van de algemene- en detailplannen en 47 detailopnamen.

Bijlage II geeft een brief weer geschreven door PASQUET, toenmalig directeur van de versterkingen te Ieper, aan de Eerst-aanwezige Inspecteur-Generaal van de Geniet te Parijs met betrekking tot het bezoek van Bonaparte aan Oostende.

Als conclusie van deze 20-jarige Franse militaire bezetting van Oostende geeft de auteur de volgende punten weer :

- De versterkingen van Oostende waren ten tijde van Jozef II ontmanteld geworden en de stad had als enige verdediging een symbolische stadsmuur die uitsluitend diende om het smokkelen tegen te gaan.
- bij de binnentrekkende Fransen was het geld zeldzaam en was de stad als bolwerk van geen onmiddellijk belang, zodat de Franse Genie zich bezig hield met weinig kostende onderhoudswerken.
- belangrijke konstkuties ontstonden slechts onder het Consulaat, toen Bonaparte plannen maakte om een inval op Engeland te wagen (er is nooit niets nieuws in de geschiedenis).
- de door de Franse genie uitgevoerde werken waren de volgende :
het in orde brengen van de bestaande versterkingen in het noorden van de stad.
het bouwen van een reeks versterkingen ten zuiden van de stad.
het plaatsen van een nieuw verdedigingsstelsel op de sluis van Sas-Slykens.

het aanbrengen van een verdediging aan de ingang van de haven. Oorspronkelijk was dat een batterij op het oostershoofd (batterie Napoleon ou du Musoir), later werden dat de gekruiste vuurmogelijkheden van onderscheidelijk fort Napoleon aan de oostkant van de haven, en het fort Royal (dat als fort Wellington door de Engelsen werd afgebouwd) ten westen.

het delven van een spuikom om de erg verzande haven open te houden.

Inzake kaartwerk brachten de Fransen niet veel nieuws. Slechts op het einde van het keizerrijk begonnen ze met enkele originele opmetingen. Voordien baseerden zij hun werken uitsluitend op een stadsplan van 1747 dat dus nog uit de Oostenrijkse tijd dateerde en op de kaart van graaf FERRARIS.

Een interessant stukje over een periode die meestal op het gebied van realisaties voor Oostende weinig gekend is of overschat wordt. Aanbevolen voor kenners en geïnteresseerden.

J.B. DREESEN

OOSTENDE

=====

De wind zingt door het dennenbosch.

Ik hoor het Donkozakkenkoor.

Waar zijn de boomen ? Zee of mos ?

De baren loopen elkander vóór.

Gebruikt den verrekijker. Groot
is de einder en het oog is klein.

Onwezenlijk verdwijnt de boot.

Waar gaat de reis, mijn kapitein ?

Miss Dollar uit Los Angelès

leest in Paris-Midi

(haar kleed is groen, heur haar is ros)

den koersuitslag van Chantilly.

De baadster heeft de krab gezien
en durft niet meer in 't water gaan.

Van zeven uur tot kwart na tien :
dinermuziek in L'OCEAN.

Permeke's visschers, rood en bruin,
doen sloopje varen in en uit.

De zon springt op het stukje duin.

De maalboot nadert, wuift en fluit.

En 's avonds op de Place des Armes
speelt de fanfare van Waulsort.

Door Babel's straten, arm in arm
gaan al de maskers van Ensor.

A.W. GRAULS

Overgenomen uit "BALANS. Algemeen Jaarboek der Nederlandsche Kunsten, 1930-1931".
Antwerpen, "De Sikkel", s.d., p. 123.

TEKSTOVERNAME UIT "DE PLATE" STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE.

De laatste
uitgegeven boeken

zijn ALTIJD
te verkrijgen bij

INTERNATIONALE BOEKHANDEL

Adolf Buylstraat 33

8400 - Oostende Tel. 70.17.33

en in haar bijhuizen

